

4. Ухвалено передвиборчу програму ВО «Батьківщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://byut.com.ua/news/11910.html>

В даній статтє характеризуються политические сценарии создания партии «УДАР». Выясняется роль лидера в политике. Анализируются варианты будущего данной партии и ее председателя.

In this article the political scenarios of creation of party «BLOW» are characterized. The role of leader in a policy, the variants of the future of this party and its chairman are analysed.

Стаття надійшла до редколегії 13.11.2012

УДК 323:123.2

Стеценко Р. О., НУ «ОЮА»

ІДЕЯ РЕАЛІЗМУ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО КОНСТРУЮВАННЯ УКРАЇНИ

У роботі автор наголошує на необхідності детального дослідження феномену реалізму як чинника політичного процесу. В цій статті автор надає визначення категорії політичного процесу, політичного реалізму з точки зору філософії, права та політології, вивчає деякі явища, які впливають на реалізацію ідеї політичного реалізму на теренах України.

В світі поширення в сучасному світі тенденцій до декларативності, через все частіші відходи від дійсності в світ віртуальних уявлень та медійних штампів, зростає нагальна необхідність в актуалізації політичного реалізму, який за останній час, на жаль, опинився на узбіччі наукової думки.

З початку, для розуміння місця політичного реалізму в структурі сучасного політичного життя, виразником якого є політичний процес, необхідно розкрити сутність поняття політичного процесу.

Явище політичного процесу досліджувалось такими зарубіжними вченими, як К. Вайс, Д. Веймер, К. Гаджиєв, Р. Даль, А. Мельвіль, Г. Райт, Д. Растоу, Д. Стоун та ін.

В Україні відповідну проблематику досліджують В. Авер'янов, В. Бебик, А. Волинський, В. Горбатенко, В. Кремень, С. Наумкіна, Ф. Рудич, Д. Табачник, Г. Щокін та ін.

У найбільш загальному вигляді політичний процес характеризує взаємодію соціальних і політичних інститутів, акторів, представників громадянського суспільства, розкриває зміст не тільки декларативних

(нормативних та/ або офіційних), а і реально існуючих феноменів, що формуються у полях соціально-економічних, політичних, правових та культурних відносин суспільного життя [1, 97].

У сучасній політичній науці можна виділити три базові методологічні підходи до аналізу політичного процесу: інституційний, структурно-функціональний та біхевіоральний. Якщо інституційний підхід наголошує на ролі політичних (передусім – державних) інститутів у забезпеченні динаміки політичного процесу, то структурно-функціональний підхід виходить з категорій політичної взаємодії, взаємовпливу політичних акторів, їх функцій у політичному процесі. Однією із головних характеристик політичного процесу виступає те, що він є відображенням виконання (або – не виконання) політичними акторами своїх функцій. Саме хід політичного процесу є тим індикатором, що демонструє функціональність чи дисфункціональність політичних еліт, органів державної влади, інституцій громадянського суспільства [1, 100].

По своїй структурі політичний процес складається з суб'єктів, носіїв політичної дії і об'єкту – мети, яка повинна бути досягнута. Політичний процес включає також засоби, методи, ресурси, виконавців.

Політичний процес складається як з цілеспрямованих свідомих зусиль суб'єктів політичної діяльності (індивідів, соціальних груп, політичних партій, державних органів і ін.), так і в результаті взаємодій, які виникають спонтанно, незалежно від волі і свідомості учасників процесу. Така сукупність цілеспрямованих і спонтанних дій суб'єктів і учасників політичного процесу включає яку-небудь чітку заданість або приреченість політичного процесу в розвитку подій і явищ. В результаті може вийти по відомій приказці: «Хотіли як краще, вийшло як завжди».

В ході реалізації своїх ролевих функцій і позицій суб'єкти та учасники політичного процесу демонструють свою функціональну значущість, здатність відтворювати, розвивати, змінювати або руйнувати елементи політичної системи. Таким чином, політичний процес розкриває як поверхневі, так і глибинні зміни, що відбуваються в політичній системі, характеризує її перехід від одного стану до іншого.

З погляду структури політичний процес складається з ряду стадій, що послідовно скоюються (але які завжди залишаються внутрішньо пов'язаними один з одним) і циклічно повторюються [2, 8].

Весь політичний процес може бути представлено завдяки двох-стадійній моделі:

1. Формулювання та маніфестація політичних вимог, яке здійснюється за прямого контакту з представниками влади через засоби

масової інформації, референдуми, виборчу систему, страйки, мітинги, пікетування тощо.

2. Прийняття політичних рішень органами державної влади у відповідь на політичні вимоги соціальних суб'єктів. Зміст цих рішень покликаний задовольняти, узгоджувати та впорядковувати інтереси суспільних груп, запобігати виникненню конфліктних ситуацій. Основними суб'єктами розробки і прийняття політичних рішень виступають державна адміністрація та представницькі органи влади за участі експертів, спеціалістів, працівників наукових закладів [3, 60].

Специфічними характеристиками політичного процесу на перших етапах суспільного розвитку, на думку українського дослідника А. Волинського, виступають: «а) домінування революційних перетворень над еволюційними; б) зміна балансу між базовими та периферійними політичними процесами; в) інноваційний характер переважної кількості політичних відносин та інститутів; г) недотримання загальноприйнятих стандартів та методів політичної боротьби між різними суб'єктами політичного процесу; д) значні хитання в структурі політичної участі; е) відсутність чітко виражених циклів політичного процесу, які обумовлюються не стільки виборчими циклами, скільки перманентною боротьбою конкуруючих політичних еліт між собою» [2, 12].

Основними ознаками сучасного політичного процесу України є:

- конституційні ознаки (виборність найважливіших органів політичної влади, юридична рівність громадян, гарантії прав меншості, багатопартійність і т. д.);
- процесуальні ознаки (транзитивність, розбудова демократичної держави і т. д.);
- режимні ознаки, тобто ознаки, що стосуються безпосередньо способів здійснення влади (електоральність, обмежена конкурентність політичного процесу, авторитарність у розв'язанні деяких проблем, домінування виконавчої влади, безконсенсусний тип вирішення політичних конфліктів і т. д.) [4, 154-155].

Політична партія являється невід'ємною складовою політичного процесу, суб'єктом, який відіграє одну із найважливіших ролей у політиці. Саме тому політичним партіям України варто запозичити досвід деяких партій Західної Європи щодо реалістичного підходу у політиці. Це допоможе підвищити ефективність політичних процесів в Україні.

Популістська «Датська Народна Партія» проявила реалістичний похід у скандалі з карикатурами на пророка Мухаммеда в 2006 році. Вона, взявши під захист автора карикатур, протистояла всім мусуль-

манам, формально відстоюючи свободу слова. Але за гучними висловленнями про права на самовираження стояла конкретна політична демонстрація неприйняття Ісламського культу. Вищевикладене ілюструє, що втручання в політичний порядок шляхом внесення основ рівності, справедливості зустрічає відсіч, як би чудово і морально не звучали гасла пропонованих змін та вдосконалень. Звернення до радикальних ідей свободи в окремо взятій країні – ризик для суверенної держави.

«Націонал-демократична партія Німеччини» на протигагу ідеям «Швейцарської Народної Партії» проголошує відмову від утопії освіти і демократичних свобод, але також наполягає на ліквідації мультиетнічного суспільства.

Захист національних інтересів – пріоритет політичних програм праворадикальних партій. Одним із пунктів передвиборної програми «Датської Народної Партії» є збільшення витрат на оборону. У зовнішній політиці «Датська Народна Партія» керується позиціями збереження суверенітету всіма можливими способами. Члени партії категорично проти вступу в зону євро, за збереження національної валюти. Вагомим кроком у бік захисту національних інтересів не тільки в своїй країні, але і у всьому світі можна вважати вимогу «Датської Народної партії» міжнародного визнання незалежності Тайваню, Тибету [5, 81].

Ми наводимо лише декілька таких прикладів, але насправді їх безліч, достатньо лише розглянути сучасні тенденції в політичних процесах інших держав.

Спробуємо надати коротку відповідь на запитання, що таке реалізм взагалі?

Реалізм у філософії (від пізньолат. *realis* – речовий, дійсний) – філософський напрям, що визнає реальність, яка знаходиться поза свідомістю та яка тлумачиться або як буття ідеальних об'єктів (Платон, середньовічна схоластика), або як об'єкт пізнання, незалежний від суб'єкта, пізнавального процесу і досвіду [6, 967].

Наприкінці XIX століття у Сполучених Штатах Америки виник новий напрям філософії права, названий юридичним реалізмом. Найбільш відомими представниками цього напрямку були Олівер Венделл Холмс, Джером Франк і Карл Ллевеллін. Ці вчені стали у опозицію як до теорії природного права, так і до юридичного позитивізму і запропонували нове бачення поняття «право».

Реалісти стверджували, що те, як судді насправді вирішують судові справи, багато в чому не відповідає тому, як це описується в законодавстві. Офіційна теорія вчить, що є цілісна система законів, які застосовуються строго і неупереджено об'єктивними

і логічно мислячими суддями до конкретних справ. Рішення у справах виносяться усвідомлено і осмислено. Думка правових реалістів протилежна: умовах неточності та невизначеності, а іноді і суперечливості законодавства судді нерідко приходять до рішень інтуїтивно і лише заднім числом надають їм вигляд результатів раціонального розумового процесу. У реальному житті на рішення суду впливають багато факторів, в тому числі – психологія суддів, їх система цінностей, неусвідомлювані пріоритети та заботони. Тому рішення суддів, по суті, непередбачувані.

Реалізм у політиці – політична ідеологія і практика, що орієнтуються на реальне суспільно-політичне підґрунтя. Протилежністю реалізму є утопізм, романтизм, аксіологізм, ідеологічний радикалізм і т. д. Реалізм, що спирається на оптимальну тотожність економіки і політики, можна вважати однією з кращих політичних течій.

Основними моментами процесу здійснення політики на рівні реалізму є: усвідомлення економічної та соціальної основи; вироблення ідеології, яку розділяє основна маса населення; достатній рівень легітимності (визнання населенням законності влади); політична система, адекватна політичним цілям. Коли в суспільстві виникає необхідність дати ідеологічну і практичну «відповідь» на «виклик» історії (А. Тойнбі), завдання реальної політики – створити передумови для суспільної реалізації програм, які створює еліта.

Еліта підтверджує свій статус тим, що знаходить політичні відповіді і організовує відповідні суспільні перетворення. Оскільки критерії реалістичності політики дуже рухливі і важко виразні, справжній реалізм може оцінити тільки історія. Тому демократична система має ряд інститутів, які на рівні політичної взаємодії знижують рівень утопічності політики (поділ влади, наявність опозиції, гласність, наявність свобод). У той же час до кінця нинішнього століття змістовний динамізм суспільства так зріс, що проблема реалізму політики стає глобальною проблемою [7, 167].

Для результативного застосування в Україні назрілої та вкрай актуальної ідеї політичного реалізму потрібно врахувати взаємозв'язок політичного реалізму з такими явищами як популізм, конформізм, декларативність та охлократія.

В Україні термін популізм найчастіше вживається, на означення політики загравання влади з народом для забезпечення популярності, що характеризується демагогічними гаслами, необґрунтованими обіцянками. Популізм – це те, що характеризує українську політику. Наприклад: Верховна рада України приймає закон, який потім представниками більшості (яка проголосувала «за») критикується та

виставляється як такий, що суперечить інтересам народу. Підвищення мінімальної заробітної плати та пенсії при величезному дефіциті бюджету, скасування боргів за комунальні платежі, обіцянки скасувати депутатську недоторканність – також являються проявами популізму українських політиків.

Конформізм – (від пізньо лат. *conformis* – «подібний», «схожий») – морально-політичний термін, що означає пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил, безумовне схиляння перед авторитетами, ігнорування унікальності поглядів, інтересів, уподобань естетичних та інших смаків окремих людей і т. д. Конформізм означає відсутність власної позиції домінантності, безпринципна і некритична покора певній моделі, що володіє найбільшою силою тиску (думка більшості, визнаний авторитет, традиція) (Вікіпедія).

Пережитком соціалістичного минулого є бажання людини «бути як всі» та не «висовуватися», діяти за давно усталеними схемами під мотивом того, що на реальний стан речей вплинути не можна. В 2012 році в Україні проведено парламентські вибори. Низький рівень явки (до 40 %), позиція неможливості вплинути на результати голосування та відмовка «там і так уже все вирішено» – свідчення високого рівня конформізму серед усіх верств населення.

Результати опитування населення України, проведеного Центром соціальних досліджень «Софія» з 22 по 30 березня 2011 р. На всіх областях, АР Крим, містах Київ і Севастополь на тему «Український характер» показали, що українців серед іншого характеризують амбівалентність і конформізм, які в свою чергу, проявляються в:

- слабкій готовності слідувати нормам права і побутової культури;
- існування феномена «аморальної більшості»;
- переважно декларативній (неглибокій) релігійності;
- відсутності радикалізму в політичних поглядах [8].

Офіційний політичний дискурс України характеризується декларативністю, спустошеністю семантики і різким невідповідністю реальності. Декларативність в даному випадку означає заміну реального прийняття способу мислення, переконань, норм, цінностей і т. д. заявою про прийняття.

Ось основні міфи, які складають панівний дискурс України (дискурс влади):

1. міф про незалежність України як самодостатнє явище. Незалежність розглядається не як інструмент, а як самоціль; вона сприймається як однозначно доконаний факт. Реально залежність

(енергетична, фінансова, політична) України від впливових країн Заходу і від Росії занадто велика, і можна говорити лише про декларації незалежності;

2. міф про існування демократії в Україні. Міф заснований на тезі «руйнування тоталітаризму автоматично породжує демократію», спочатку помилковий; демократія, знову ж таки, лише декларується, існують лише її формальні атрибути, громадянське ж суспільство відсутнє;

3. міф про зникнення всіх негативів радянського минулого. Про декларативність цього міфу свідчить семантична спустошеність слів “демократія”, “ринкова економіка”, “свобода”, “незалежність” і т. д.; точно така ж спустошеність була властива більшій частині радянської громадському мови – “соціалізм з людським обличчям”, “моральне обличчя радянського громадянина”, “світле майбутнє”, “комунізм” і т. д.;

4. міф про “ідеальний” західний демократичний капіталізм. Логіка виникнення міфу: всі недоліки минулого пов’язані з соціалізмом і Сходом (Азією, Росією) – все позитивне пов’язане з демократією, уособленням якої є Захід. Це багато в чому історичний міф, пов’язаний зі стереотипами сприйняття Азії як нецивілізованого степово-кочового ареалу і Заходу як колиски прогресивного людства;

5. міф про основного соціокультурного та геополітичного ворога – Росію. Цей міф нерозривно пов’язаний з історією і визначає подальший розвиток української культури лише як опозиції російській; втім, те саме можна сказати і про більшу частину попереднього розвитку української культури. Причому опозиція часто також лише декларується, а має місце сором’язливе копіювання російських зразків (згадаймо хоча б П. Тичину);

6. міф про “національну ідею” як єдино вірний шлях розвитку. Основні ознаки – використання прикладів і орієнтирів, узятих поза історичним контекстом (та ж Франція); вузьке трактування “національної ідеї” як націоналістичної (етнократизм); слабка аргументація конкретної потреби України саме в національній ідеї. Деякі з цих міфів породжують серію інших [9].

Нажаль, дуже часто вищевказані міфи замінюють собою реальність, що є в окремих випадках негативним, а загалом навіть небезпечним явищем для позитивного результату процесу державного будівництва.

Під охлократією в Україні розуміють владу суспільно-політичних груп, що у реальній політиці керуються популістськими ідеологемами, апелюють до підсвідомості населення. Такий тип влади орієнтується

та спирається на декласовані, люмпенізовані та маргінальні верстви, динамічно реагує на суспільні настрої, стереотипи і архетипи масової свідомості у їх примітивних, масованих проявах, вдається до провокацій для спонукання масових пристрастей і заворушень.

Як наслідок: політична ситуація заколотів, погромів, безладдя, в якій господарем становища є натовп.

Перебування охлократів у владних структурах спричиняє публічний галас, безвихідні ситуації, політичні авантюри, бешкети, скандали. Охлократія – показовий політичний феномен, характерний для суспільств, чия політична система перебуває на межі загальнонаціональної катастрофи.

Історичний досвід засвідчує, що демократія – влада народу – надто часто в історії переростала у свою протилежність – владу натовпу. Результатом цієї влади є політичний режим, що охоплюється поняттям «охлократія».

Варто відзначити, що в сучасній Україні існує загроза «перелому історії» в напрямку утвердження охлократії і так сталося історично: так звана «влада народу», розпочинаючи від жовтня 1917 року, утверджувалась через колосальні людські жертви, руйнацію матеріальних і духовних цінностей, погроми і пограбування, збройні зіткнення велетенських людських мас, більшість з яких не розуміли, чому (і за що) вони борються на «цьому» чи на «іншому» боці. Політична «влада народу», що утвердилась у формі «диктатури пролетаріату», практично нічим не відрізнялась від «влади натовпу» – охлократії, руйнівну сутність якої у свій час з блискучим неприйняттям описали Платон, Аристотель, російські народники і анархісти. У владу прийшли малоосвічені авантюристи, які проголосили себе «вождями», «слугами народу», а з часом – знищили і значну частину народу, і один одного як «ворогів народу» [10, 457].

Ідеалізація здатності найнижчих верств населення до прийняття рішень у політичному процесі здатна призвести до повторення вже пройденого уроку історії.

Своєрідність політичного процесу в Україні залежить від офіційного статусу його суб'єктів, особливостей конституційного та законодавчого розподілу між ними владних повноважень, так само, як і від впливовості їхніх суспільно-політичних сателітів як джерел рекрутування кадрів. Такими є органи виконавчої і законодавчої влади, судова влада як арбітр, партії, суспільно-політичні рухи й організації і, звісно ж, засоби масової інформації. Це показник продуктивності політичної системи і, як наслідок, результативності загальнополітичного процесу та окремих політичних процесів.

Отже, політичний процес у сучасній Україні, який репрезентує стан реалізації демократичних принципів побудови державної влади, далекий від ідеального стану. Відсутність консенсусу у цілях і засобах політичної дії, зокрема у прийнятті політичних рішень, призупиняє розвиток політичної системи, навіть враховуючи нагальні потреби всередині країни. Очевидним стає, що лише шляхом модернізації існуючої політико-соціальної системи можливим є її приведення у відповідність до європейських стандартів.

Отже, не зважаючи на концептуальну визначеність та послідовність, прагнення спиратися на об'єктивні закони суспільного розвитку, схильність до виваженого і об'єктивного аналізу політичної дійсності, політичний реалізм не став безроздільно пануючою парадигмою в науці про політичні відносини. Причиною цього є те, що політичний реалізм роль сили зробив абсолютною, поставив національний інтерес на основне місце серед політичних цінностей, зводив політичні відносини лише до міждержавних, а також не враховував нові важливі зміни і тенденції розвитку політичного життя, які вимагали застосування поряд з традиційними нових методів і засобів наукового аналізу міжнародних відносин. Все це викликало критику на адресу прихильників політичного реалізму з боку представників інших сучасних напрямів міжнародної політики.

Україна на сучасному етапі свого розвитку вкрай потребує «здорової» політики реалізму. Домінуючі в ній декларативність та популізм, як вже зазначалося, ведуть країну лише до перманентних криз, а їх логічним завершенням є постановка питання про буття самої держави. Тому першим та насущним завданням є знаходження визначення: що є політичним реалізмом саме для України. Його розробка потребує детального та багатостороннього аналізу вітчизняних та зарубіжних джерел як сьогодення, так і минулого, аналіз практичної політики багатьох успішних країн світу. Іншим питанням, яке буде потребувати не менш важливої відповіді, є питання: а яким має бути український політичний реалізм? де його межі? які бути реальній українській політиці?

Таким чином, політичний реалізм як явище знаходиться переважно в практичній, а не в теоретичній площині науки політології. Виходячи з викладеного, вважаємо, що категорія політичного реалізму вимагає подальшого дослідження з метою вдосконалення концепції даного політичного феномену та розкриття можливостей для його практичного застосування в реаліях української внутрішньої політики з урахуванням викликів глобалізації.

Бібліографічний список

1. Кавалеров А. А. Політичний процес в умовах перехідного періоду: особливості та складові / А. А. Кавалеров // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – Одеса: Фенікс, 2011. – Вип. 41. – 360 с.
2. Волинський А. К. Теоретико-методологічні основи аналізу політичного процесу у сучасній політичній науці: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / А. К. Волинський; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2006. – 17 с.
3. Мацкевич Р. М. Стадії політичного процесу – теоретичні аспекти [Електронний ресурс] / Р. М. Мацкевич // Україна у сучасному цивілізаційному просторі. – 2011 р. – С. 57-61. – Режим доступу : сайт бібліотеки ім. В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Добрава О. В. Ознаки сучасного політичного процесу в Україні / О. В. Добрава // Наукові праці МАУП. – 2010. – вип. 2 (25). – С. 154 – 155.
5. Кузнецова В. Ю. Концепция политического реализма Ганса Моргентау в программах праворадикальных политических партий Западной Европы / В. Ю. Кузнецова // Российский журнал исследований национализма. – 2012 г. – № 2. – С. 78-86.
6. Философия: Энциклопедический словарь / под редакцией А. А. Ивина. – М. : Гардарики, 2004. – 1072 с.
7. Словарь по политологии / отв. ред. В. Н. Коновалов. Подготовлен кафедрой политологии РГУ в рамках реализации проекта «Продержки кафедры политологии факультета социологии и политологии Ростовского госуниверситета в сотрудничестве с кафедрой сравнительной политологии МГИМО (У) МИД РФ» Мегапроекта «Развитие образования в России» (ИОО – Фонд Сороса) – 291с.
8. Ермолаев А. Украинский характер, или Конформизм украинца – это терпение и саботаж [Електронний ресурс] / А. Ермолаев, А. Левдун, С. Денисенко // Портал нового ялтинского мира. – Центр социальных исследований «София». – Киев. – 26.11.2011. – Режим доступу : <http://www.bigalta.com.ua/story/43061>
9. Литовченко А. Господствующий дискурс и основные политические мифы современной Украины [Електронний ресурс] / А. Литовченко. – Режим доступу : <http://serkharkov2001.narod.ru/litovchenko.htm>.
10. Андрущенко В. Організоване суспільство / В. Андрущенко; Інститут вищої освіти. АПН України. – К., 2006. – 634 с.

В работе автор отмечает необходимость детального исследования феномена реализма как фактора политического процесса. В этой статье автор дает определение категории политического процесса, политического реализма с точки зрения философии, права и политологии, изучает

некоторые явления, которые влияют на реализацию идеи политического реализма на территории Украины.

In this thesis author marks the necessity of the realism phenomenon investigation as a factor of the political process. Author gives the definition of the political process category with the philosophical, legal and political points of view. Foregoing points of views discovers several phenomenon which has strong influence to the political realism realization on the Ukrainian territory.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2012

УДК 316.346.2(477)

Дисюк Т. М., НУ «ОЮА»

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано виконання забезпечення гендерної рівності як однієї з цілей і завдань у сфері розвитку, що визначено Україною в межах досягнення глобальних Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ). Визначено проблеми у досягненні ЦРТ. Запропоновані перспективні напрямки удосконалення механізму забезпечення гендерної рівності.

В Україні відбуваються певні зрушення в усіх сферах політичного й економічного життя, вже є очевидними перші ознаки консолідації. Це створює сприятливе середовище для позитивних соціальних змін, у тому числі зменшення гендерної нерівності в країні. Загалом, періоди глибокої реструктуризації і трансформації створюють підґрунтя для позитивних надбань, а гендерні питання все більше розглядаються як питання розвитку і як такі, що відповідають прагненню України до глобальної та європейської інтеграції.

За останній час урядом України зроблено кроки на шляху утвердження гендерної рівності. Гендерні питання включено до Національної стратегії європейської інтеграції України, до плану заходів, спрямованих на її реалізацію, а також питання забезпечення гендерної рівності визначено як один з шести основних напрямів «Цілей Розвитку Тисячоліття: Україна», які наша держава зобов'язалась досягти до 2015 р. [1].

В Україні розпочато гендерну експертизу чинного законодавства, впроваджується гендерний компонент в науку, освіту та інформаційно-просвітницьку діяльність, здійснюються розробка і